

Adriana Tomczyk*

**STATUS PRAWNY MAŁŻONKÓW
W SPÓLKACH CYWILNYCH I HANDLOWYCH
(OGÓLNOPOLSKA KONFERENCJA NAUKOWA,
SZCZECIN 23 PAŹDZIERNIKA 2015 ROKU)**

Konferencja Naukowa – „Status prawny małżonków w spółkach cywilnych i handlowych” odbyła się 23 października 2015 roku w Szczecinie, a jej organizatorami byli: Katedra Prawa Cywilnego i Handlowego Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego we współpracy z Instytutem Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk. Konferencja została objęta Patronatem Honorowym Marszałka Województwa Zachodniopomorskiego oraz Meccenatem Miasta Szczecin. Wzięli w niej udział pracownicy naukowcy i doktoranci z 17 ośrodków naukowych w Polsce, jak również liczni przedstawiciele wszystkich zawodów prawniczych.

Dziekan Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego dr hab. Z. Kuniewicz prof. US., powitał zebranych, w tym gości honorowych: Prezydenta Miasta Szczecin P. Krzystka, Prezesa Prokuratury Generalnej Skarbu Państwa prof. dra hab. B. Sitka, przedstawiciela Sądu Najwyższego – prof. dra hab. W. Katnera; przedstawicieli ośrodków naukowych: m.in. prof. dra hab. A. Szumańskiego, prof. dra hab. J. Strzępkę, prof. dra hab. R. Budzinowskiego, doc. dr M. Modrzejewską, prof. dr hab. A. Malarewicz-Jakubów, prof. dr hab. M. Tarską, prof. dra hab. M. Nazara, prof. dra hab. G. Jędrejka; przedstawicieli

* mgr Adriana Tomczyk, Uniwersytet Szczeciński, Wydział Prawa i Administracji, adres e-mail: atomczyk@mec.univ.szczecin.pl

zawodów prawniczych, m.in. Prezesa Stowarzyszenia Notariuszy Rzeczypospolitej Polskiej not. A. Dańko-Roesler, przedstawiciela Krajowej Rady Notarialnej not. B. Nintzę, Prezesa Rady Izby Notarialnej w Szczecinie not. R. Czernikiewicz, Dziekan Rady Okręgowej Izby Radców Prawnych w Szczecinie r.pr. Alicję Kujawę.

Dziekan dr hab. Z. Kuniewicz prof. US. pokreślił, że pomysłodawcą tematu Konferencji był prof. A. Szajkowski, któremu jednocześnie wyraził wdzięczność za wyrażenie zgody na zorganizowanie konferencji przez Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego. Uroczystego otwarcia konferencji dokonał Prezydent Miasta Szczecin P. Krzystek, absolwent Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Szczecińskiego, który zwrócił w szczególności uwagę na aktualność tematyki obrad i jej społeczną doniosłość.

Obrady przeprowadzono w dwóch panelach moderowanych przez dra hab. Marka Andrzejewskiego prof. US oraz prof. dra hab. Tadeusza Smyczyńskiego, podczas których wygłoszono osiem referatów. Dyskusji przewodniczył prof. dr hab. W.J. Katner.

Referat wprowadzający „Mażeńskie reżimy majątkowe a pozycja prawna małżonków w spółce cywilnej i handlowej” wygłosił prof. dr hab. M. Nazar (UMCS). Referent na wstępie zaznaczył, że pozycję prawną małżonków w spółce cywilnej i handlowej wyznacza sposób powiązania praw udziałowych w spółkach z ich majątkami oraz zasady wykonywania zarządu takimi prawami w poszczególnych reżimach majątkowych. Mimo wielości podjętych prób zarówno w piśmiennictwie, jak i w orzecznictwie Sądu Najwyższego, nie doszło do zadowalającego ustalenia pozycji prawnej małżonków w spółkach handlowych, w szczególności – małżonków pozostających w ustroju wspólności majątkowej. Zdaniem prelegenta, kluczem do rozwiązania problemów, wynikających z uczestnictwa małżonków w spółkach cywilnych i handlowych, jest prawidłowe rozumienie podstawowych konstrukcji prawa cywilnego. Wskazał, że ustalenie przynależności praw udziałowych i wykonywanie zarządu tymi prawami powinno uwzględniać powszechnie akceptowane zasady i sposoby interpretacji prawa cywilnego, a także powszechnie uznawane podstawowe konstrukcje jurystyczne prawa cywilnego, takie jak prawo podmiotowe, stosunek cywilnoprawny, czy majątek. Ponadto reguły wykładni systemowej nakazują uwzględniać właściwe relacje unormowań kodeksu rodzinnego i opiekuńczego, kodeksu cywilnego oraz kodeksu spółek handlowych. Błędne jest zatem twierdzenie, że w czasie trwania spółki cywilnej i jawnej przepisy kodeksu cywilnego i kodeksu spółek

handlowych wyłączają unormowania kodeksu rodzinnego i opiekuńczego w zakresie, jaki dotyczy utworzonej przez małżonków spółki cywilnej lub jawnej.

Rozpoczynając analizę pozycji prawnej małżonków w spółce cywilnej, prof. M. Nazar podkreślił, że w obecnym stanie prawnym przepis art. 33 pkt 3 k.r.o., stanowiący o zaliczaniu do majątku osobistego małżonka praw majątkowych wynikających ze wspólności łącznej, podlegającej odrębnym przepisom, ma zastosowanie wyłącznie do spółek cywilnych z udziałem małżonków. Oznacza to, że z zakresu tego przepisu należy wyłączyć prawa udziałowe wspólników spółek osobowych, ze względu na wyraźnie przyznaną im podmiotowość prawną. Zdaniem referenta, majątek osobisty małżonka obejmuje nie tylko nieoznaczone udziały małżonków, ale również prawa, stanowiące treść stosunku prawnego, który jest podstawą tej wspólności łącznej. Referent zwrócił również uwagę na problematyczną kwestię zwrotu wydatków na nabycie praw udziałowych w spółce cywilnej. Sporne jest bowiem, do jakiego majątku powinny trafić przedmioty majątkowe uzyskane przez byłego wspólnika w przypadku likwidacji czy rozwiązania spółki cywilnej, gdy wkład do spółki pochodził z majątku wspólnego małżonków. Autor stwierdził, że przedmioty te trafiają do majątku osobistego byłego wspólnika na zasadzie surogacji.

Referent następnie sformułował tezę, że prawo udziałowe w spółce jawnej jest prawem podmiotowym niezbywalnym, a więc i niedziedzicznym. Prelegent wskazał również na rozbieżność poglądów dotyczących pozycji prawnej małżonków w spółkach kapitałowych, co do wykonywania praw udziałowych w spółce kapitałowej, gdy prawo udziałowe zostało nabyte do majątku wspólnego małżonków, wyłącznie na skutek działania jednego małżonka we własnym imieniu. Stwierdził, że w takiej sytuacji małżonków należy traktować jako wspólników w stosunku prawnym, którego elementem treści jest nabyte na wspólność prawo udziałowe, a każdy z małżonków ma z tego tytułu status materialny wspólnika, także wobec spółki. Status formalny wspólnika względem spółki współuprawniony małżonek nabywa, jeżeli uczestniczył w nabyciu prawa udziałowego albo skutecznie zawiadomił spółkę o swoim materialnym współuprawnieniu, wynikającym z nabycia prawa przez drugiego małżonka do majątku wspólnego. Jeżeli oboje małżonkowie mają zarówno materialny, jak i formalny status wspólnika, to wspólne prawa udziałowe wykonują wobec spółki na zasadach określonych w k.s.h. przez wspólnego przedstawiciela.

Wygłoszony przez dra hab. G. Jędrejka prof. UKSW referat dotyczył problematyki małżeńskiego reżimu majątkowego w relacji do statusu prawnego

małżonka wspólnika spółki cywilnej. Autor na wstępie zaznaczył, że źródłem problemów dotyczących spółki cywilnej z wyłącznym udziałem małżonków jest nierozdzielanie majątku spółki od majątku wspólnego małżonków. Referent krytycznie odniósł się do stanowiska, prezentowanego w orzecznictwie sądowym, które dopuszcza wzajemne przesunięcia między majątkami małżonków a majątkiem spółki cywilnej, na mocy zawartej umowy. *De lege lata* przepisy regulujące skład majątków małżonków mają charakter bezwzględnie obowiązujący, co oznacza, że ich skład może być zmieniony wyłącznie w formie intercyzy. Prelegent wskazał również na niepokojącą praktykę orzekania w sprawie separacji małżonków, w której dochodzi do podziału majątku wspólnego na szkodę wierzyciela. Wierzyciel nie może obecnie uczestniczyć w postępowaniu separacyjnym i zaskarżyć orzeczenia, w którym dokonano podziału majątku wspólnego. Referent w ramach postulatów *de lege ferenda* wskazał, że należy rozważyć, aby podział majątku wspólnego był przeprowadzany jedynie w postępowaniu nieprocesowym, w którym wierzyciel miałby status uczestnika postępowania. Autor krytycznie ocenił katalog czynności prawnych, do których wymagana jest zgoda drugiego małżonka (art. 37 k.r.o.). Zaproponował jego rozszerzenie, polegające w szczególności na objęciu zgodą małżonka czynności wniesienia wkładu do spółki z majątku wspólnego. Referent wskazał również na wątpliwości dotyczące m.in. rozliczenia wkładu małżonka do spółki, który pochodził z majątku wspólnego, a w szczególności sposobu ustalenia wartości tego nakładu na majątek spółki oraz rozliczenia wkładu, polegającego na świadczeniu usług. Zdaniem autora, jeśli zysk, uzyskany w zamian za wniesiony wkład, małżonek przeznacza na zaspakajanie potrzeb rodziny, to wniesionego wkłady nie należy rozliczać. Jeżeli natomiast małżonek w sposób nienależyty wypełnia swój obowiązek wynikający z art. 27 k.r.o., wówczas wkład w postaci świadczenia usług podlega rozliczeniu.

Kolejny referat „Małżeński reżim majątkowy a status prawny małżonka wspólnika osobowej spółki handlowej” wygłosiła dr hab. Monika Tarska prof. INP PAN, która na wstępie podkreśliła, że ustalenie statusu prawnego małżonka wspólnika spółki ma istotne znaczenie praktyczne i teoretyczne – dla samych małżonków, spółki, a także dla pozostałych wspólników. W sytuacji bowiem, gdy jeden z małżonków przystępuje do spółki, pojawia się problem przynależności praw udziałowych w spółce do majątku wspólnego małżonków bądź też, ewentualnie, do majątku osobistego tego małżonka, który jest wspólnikiem spółki, a w konsekwencji – komu przysługuje status wspólnika w spółce i który

z małżonków jest uprawniony do wykonywania tych praw. Referentka oceniła propozycje rozwiązania problemów dotyczących przynależności składników majątkowych do majątków małżonków jako budzące zastrzeżenia, wskazując na konieczność znalezienia rozwiązania uwzględniającego zarówno interesy spółki, jak i małżonka współnika.

Wystąpienie obejmowało pięć podstawowych tez. Po pierwsze referentka wskazała, że specyfika praw udziałowych w odróżnieniu od innych praw, które przynależą do majątku małżonków polega na tym, że prawa udziałowe są wykonywane aktywnie. Po drugie, prawa udziałowe, zarówno w spółkach osobowych, jak i kapitałowych mają majątkowy charakter. Autorka podkreśliła, że spółkowe prawa udziałowe nie mają jednolitej postaci, bowiem jest to wiązka poszczególnych uprawnień i nie jest możliwe rozporządzanie poszczególnymi uprawnieniami (zakaz rozszczepiania praw udziałowych). Po trzecie, w spółkach osobowych szczególne znaczenie ma okoliczność wykonywania praw członkowskich przez osoby zaakceptowane przez pozostałych współników. Po czwarte, w zakresie spółek osobowych przepisy nie przewidują, analogicznie jak przy spółkach kapitałowych, reguł ustanawiających legitymację formalną, zgodnie z którą wobec spółki za współnika uważa się osobę wpisaną do księgi udziałów albo księgi akcyjnej. W tym zakresie mają zastosowanie reguły ogólne, wedle których współnikiem jest osoba, która zawarła umowę spółki, nabyła ogół praw i obowiązków w drodze czynności prawnej, dziedziczenia, czy też przystąpiła do spółki w toku jej funkcjonowania. Komplikacje powstają, gdy współnikiem zostanie osoba pozostająca w związku małżeńskim, a środki na objęcie ogółu praw i obowiązków pochodzą z majątku wspólnego małżonków. Referentka wskazała, że analiza obecnie obowiązujących przepisów prowadzi do wniosku, że problemu tego nie da się rozwiązać na podstawie ogólnych reguł zawartych w k.r.o., dotyczących składników majątku wspólnego małżonków. Niewystarczające są też, a niekiedy krzywdzące dla małżonka-wspólnika, próby rozwiązania tego problemu wyłącznie na podstawie przepisów k.s.h., zwłaszcza, gdy zmierzają do wyłączenia pewnych składników majątkowych z majątku wspólnego i zaliczenie ich do majątku osobistego małżonka, który jest stroną umową spółki. Stąd konieczność znalezienia rozwiązania uwzględniającego zarówno interesy spółki, jak i małżonka współnika. Popierając propozycję prof. A. Szajkowskiego, w zgodzie z postulatem spójności k.s.h., k.r.o i k.c., referentka przedstawiła piątą tezę, zgodnie z którą organizacyjne prawa członkowskie powinny wykonywać tylko osoby ujawnione w księdze współników spółki, na wzór księgi

udziałów i księgi akcyjnej, jako uczestnicy spółki. Prawa o charakterze czysto majątkowym powinny natomiast przysługiwać wspólnikom oraz ich małżonkom stosowanie do wiążącego ich ustroju majątkowego małżeńskiego.

W ostatnim referacie pierwszego panelu konferencyjnego dr hab. Z. Kuniewicz prof. US przedstawił problematykę małżeńskiego reżimu majątkowego a statusu prawnego małżonka – uczestnika spółki kapitałowej. Na wstępie referent wskazał, że w przypadku łącznego nabycia praw udziałowych, oboje małżonkowie uzyskują status wspólników w spółce, wykonując swoje prawa przez wspólnego przedstawiciela. Z kolei, w przypadku samodzielnego działania jednego małżonka, który dokonuje nabycia praw udziałowych z majątku wspólnego, rysuje się problem skuteczności dokonywanych czynności. Katalog czynności, dla których wymagana jest zgoda drugiego małżonka nie zawiera nabycia praw udziałowych w spółkach kapitałowych. Problematyczna jest jednak sytuacja, gdy prawa udziałowe będą nabywane, czy obejmowane za jeden z tych przedmiotów, o których mowa w art. 37 k.r.o. (np. udziały w spółce nabywane w zamian za przedsiębiorstwo). W przypadku nabycia wtórnego udziałów w spółce, brak zgody współmałżonka skutkuje bezskutecznością tej czynności prawnej. W sytuacji objęcia udziałów na etapie tworzenia spółki albo podwyższenia kapitału zakładowego w zamian za przedmioty wskazane w art. 37 k.r.o., problematyczne jest natomiast ustalenie konsekwencji prawnych braku zgody drugiego małżonka na dokonanie tej czynności prawnej. Ustawodawca w k.s.h. przesądził o kreacyjnym charakterze umowy spółki, co oznacza, że z chwilą zawarcia umowy powstaje podmiot prawa. W takim przypadku zgoda małżonka na wniesienie takiego aportu do spółki może być wyrażona również po zawarciu umowy. W przypadku wpisania do rejestru takiej spółki, nie można zawiesić skuteczności jej powstania jako osoby prawnej, ponieważ ustawodawca przyjął rozwiązanie, że spółka taka powstaje niezależnie od wad czy braków występujących na etapie jej tworzenia. Autor wykluczył jednocześnie możliwość zgłoszenia sprzeciwu małżonka wobec czynności dotyczących praw udziałowych w spółce, ponieważ nabywanie praw udziałowych w spółkach kapitałowych nie mieści się w pojęciu działalności zarobkowej.

Referent odniósł się również do zagadnienia dotyczącego nabycia praw udziałowych przez jednego małżonka i kwalifikacji drugiego małżonka, nieuczestniczącego w czynności prawnej. Przez sam fakt wejścia udziałów do majątku wspólnego, drugi małżonek nie uzyskuje statusu wspólnika. Uzupełniając tezę prof. M. Nazara, że prawo udziałowe jako prawo podmiotowe jest elementem

treści stosunku prawnego, prelegent wskazał, że udział wyznacza status współnika, ale w świetle regulacji k.s.h., za współnika uważa się osobę, która ujawnia swoje prawo w spółce przez podpisanie umowy spółki albo w przypadku nabycia pochodnego, zgłasza ten fakt spółce. Referent podkreślił, że akt wstąpienia do spółki to nie tylko znak legitymacji formalnej, lecz także stanowcza deklaracja, która jest oświadczeniem wyrażającym wolę uczestniczenia małżonka w spółce.

Drugi panel konferencyjny otworzyło wystąpienie prof. dra hab. J. Strzępki (UŚ) na temat wniesienia wkładu niepieniężnego do spółki z ograniczoną odpowiedzialnością przez małżonka w ramach ustawowej wspólności małżeńskiej. Referent zaprezentował linię orzeczniczą Sądu Najwyższego, która jest jednolita i korelująca z poglądami reprezentowanymi w nauce prawa rodzinnego. Sąd Najwyższy wielokrotnie podkreślał, że skutkiem niespójności między prawem rodzinnym a prawem handlowym jest zasadnicza trudność pogodzenia, wynikającego z umowy spółki, statusu współnika – przysługującemu małżonkowi, który nabywa udziały – z łącznym charakter majątku wspólnego małżonków, do którego te udziały wchodzi. Sąd Najwyższy konsekwentnie prezentuje pogląd, że w przypadku nabycia przez małżonka ze środków pochodzących z majątku wspólnego, w wyniku czynności prawnej, udziałów w spółce z o.o., współnikiem staje się tylko małżonek uczestniczący w tej czynności. Sąd Najwyższy uznaje, że uprawnienia organizacyjne przysługują współnikowi, a uprawnienia majątkowe wchodzi do majątku wspólnego.

Zdaniem prelegenta współnikiem spółki staje się jedynie małżonek, który obejmuje udział, pokrywając go wkładem niepieniężnym, objętym majątkiem wspólnym. Jedynie temu małżonkowi przysługują uprawnienia korporacyjne i majątkowe. Zdaniem referenta pogląd ten nie prowadzi m.in. do rozszczepienia praw majątkowych i korporacyjnych oraz do pokrzywdzenia współmałżonka, który nie jest współnikiem. Ponadto na podstawie art. 45 k.r.o., taki małżonek może żądać zwrotu wydatków i nakładów na ten wkład niepieniężny, który pochodził z majątku wspólnego. Ewentualne mankamenty tej koncepcji pojawiające się w sytuacji nieuczciwego i podstępnego działania małżonka, który nie informuje swojego współmałżonka o dokonaniu wkładu niepieniężnego do spółki z o.o., mogą zostać zlikwidowane przez odpowiednie wpisy do rejestru w postaci wzmianki, że współnik pozostaje we wspólności małżeńskiej. Zdaniem referenta, *de lege lata* problematyka ta nie może być jednak jednoznacznie rozwiązana i wymaga interwencji ustawodawcy.

Kolejny referat – „Intercyza małżonków w związku z uczestnictwem w spółce handlowej” wygłosił dr hab. T. Sokołowski prof. UAM. Mówca zwrócił uwagę m.in. na konieczność zdecydowanej nowelizacji art. 37 k.r.o., poddania pod rozagę przywrócenia czynności zwykłego zarządu majątkiem wspólnym, wprowadzenia intercyz, które łączą przesunięcie poszczególnych składników majątkowych z wprowadzeniem zmiany ustrojowej oraz wprowadzenia intercyz warunkowych. Referent zaznaczył, że ustroje rozdzielności majątkowej z wyrównaniem dorobków oraz ustrój rozszerzonej wspólności są mało atrakcyjne dla małżonków. Z kolei ustrój ograniczonej wspólności, z uwagi na brak ograniczeń co do przesunięć składników majątkowych, może objąć również przesunięcia praw udziałowych i dochodów.

Referent odniósł się również do problemu kwalifikacji jako działalności zawodowej, o której mowa w art. 36 § 3 k.r.o., zawodowego zarządzania aktywami, również tymi kapitałowymi. Wskazał, że w nowoczesnym układzie społecznym, należy dopuścić szeroko rozumianą działalność zawodową. Prelegent podkreślił, że oświadczenie małżonka, że środki na nabycie praw udziałowych pochodzą z jego majątku osobistego, nie ma waloru wiążąco, choć jest możliwe ustalenie *ex post*, że środki te pochodziły z majątku wspólnego małżonków. Referent zwrócił następnie uwagę, że w prawie polskim małżonkowie nie mogą zmieniać granic zarządu. Oznacza to, że aby zmienić zarząd małżonkowie muszą zmienić skład majątku. *De lege ferenda* autor zaproponował rozważenie przywrócenia art. 28 dawnego kodeksu rodzinnego, który umożliwiał zmianę zasad zarządu majątkiem, bez jednoczesnej konieczności zmiany jego składu. Z kolei odnosząc się do art. 45 k.r.o., referent wskazał, że wierzytelności z tytułu nakładów istnieją przed ustaniem wspólności i małżonkowie mogą zaliczać pewne przesunięcia majątkowe na poczet wzajemnych roszczeń z tytułu nakładów i porządkować swoją sytuację majątkową *a priori*, również bez rozstrzygnięcia w tej mierze sądu.

Następnie dr hab. J. Haberko prof. UAM zaprezentowała zagadnienie sposobu wyznaczenia wspólnego przedstawiciela wykonującego prawa w spółce w imieniu współuprawnionych z udziału lub udziałów małżonków (art. 184 k.s.h.). Prelegentka postawiła następujące pytania: Czy zawieszenie prawa z udziałów może skutkować negatywnie dla rodziny, ewentualnie majątkowo negatywnie, a jeśli tak czy jest to problem rodzinny czy rodzinno-majątkowy?; Czy niewyznaczenie przedstawiciela może mieć negatywny wpływ na sytuację każdego z małżonków, czy też całej rodziny?; Czy wykonywanie praw w spółce przez

małżonka, ewentualnie przedstawiciela może doprowadzić do negatywnej sytuacji dotyczącej ważnych spraw rodzinnych i majątkowych tej rodziny?

Referentka zaznaczyła, że z istoty majątku wspólnego wynika, że małżonkowie są zobowiązani współdziałać w zarządzie majątkiem wspólnym (art. 36 § 1 k.r.o.). Skoro małżonkowie podejmują decyzję o nabyciu udziałów to jest to współdziałanie w zarządzie majątkiem wspólnym, tym bardziej, że udziały te następnie wchodzi do majątku wspólnego małżonków. Dalsze działanie małżonków w tym zakresie będzie mieściło się w dyspozycji art. 36 k.r.o. Jeżeli wyznaczenie przedstawiciela stanowi czynność zarządu majątkiem wspólnym, to należy przyjąć po pierwsze samodzielne wykonywanie zarządu przez małżonka (art. 36 § 2 zd. 2 k.r.o.), a po drugie, możliwość sprzeciwu drugiego małżonka, który nie zgadza się na przedstawioną w ramach zarządu propozycję wyznaczenia przedstawiciela w osobie trzeciej (art. 361 § 1 i 3 k.r.o.). Jeżeli małżonek przedstawiłby propozycję powołania przedstawiciela, która spotkałaby się ze sprzeciwem drugiego małżonka, może on wystąpić do sądu o zezwolenie na dokonanie czynności w trybie art. 39 k.r.o. stosowanego odpowiednio na podstawie art. 36¹ § 3 k.r.o. Sąd w tym przypadku oceni, czy dobro rodziny wymaga dokonania czynności, która spotkała się ze sprzeciwem małżonka.

W ostatnim referacie – „Sytuacja prawna małżonka przedsiębiorcy przekształconego w spółkę kapitałową” dr A. Rzetelska (UŁ) podkreśliła, że procedura przekształceniowa przedsiębiorcy-osoby fizycznej nie jest oparta na czystych konstrukcjach prawnych, na które ponadto nakładają się ustroje majątkowe małżeńskie. Referentka podkreśliła, że wskutek przekształcenia może powstać wyłącznie jednoosobowa spółka z o.o. lub SA, co oznacza, że jedynym wspólnikiem staje się przedsiębiorca prowadzący działalność gospodarczą (art. 551 § 5 k.s.h.). Autorka postawiła pytanie, czy przekształcenie przedsiębiorcy stanowi zbycie przedsiębiorstwa, dla którego wymagana jest zgoda małżonka (art. 37 § 1 pkt 3 k.r.o.)? Zdaniem A. Rzetelskiej przekształcenie przedsiębiorcy nie mieści się w pojęciu zbycia przedsiębiorstwa, co oznacza, że zgoda małżonka nie jest wymagana. Prelegentka poczyniła również zastrzeżenie, że udziały lub akcje powstałej spółki kapitałowej pozostają po stronie małżonka-przedsiębiorcy, ale stanowią składnik majątku wspólnego małżonków. Nie występuje w tym przypadku konieczność ustanowienia wspólnego przedstawiciela do wykonania uprawnień udziałowych, ponieważ będzie je wykonywał małżonek- przekształcony przedsiębiorca jako jedyny wspólnik.

Po zakończeniu drugiego panelu rozpoczęła się dyskusja, której moderatorem był prof. dr hab. W. Katner (UŁ). Wygłoszone podczas konferencji referaty zainspirowały uczestników do interesującej dyskusji. Prof. dr hab. A. Szumański (UJ) wskazał m.in., że art. 183¹ k.s.h. (art. 332¹ k.s.h.) stanowi „wpadkę legislacyjną”, ponieważ narusza równowagę między prawem rodzinnym a prawem spółek, wykazując prymat tego ostatniego. Z kolei dr hab. A. Herbet prof. KUL podkreślił, że regulacje k.r.o. oraz k.s.h. należy współstosować, a nie wykazywać ich rażącej sprzeczności. Mechanizmem, który zabezpiecza stosunki korporacyjne jest w każdej spółce kapitałowej mechanizm legitymacyjny, zawsze działający *pro futuro*, wykluczający możliwość m.in. następczego kwestionowania decyzji, które zostały podjęte, kiedy np. współmałżonek wspólnika dysponujący legitymacją materialną, nie był wykazany jako posiadający legitymację formalną wobec spółki. Następnie prof. dr hab. T. Smyczyński (US) wskazał na słabą świadomość prawną społeczeństwa polskiego w zakresie możliwości kształtowania przez samych małżonków ich stosunków majątkowych w ramach umownych ustrojów majątkowych. Zaznaczył również, że aktualny stan normatywny ustroju rozdzielnosci majątkowej z wyrównaniem dorobków powinien zostać znowelizowany, aby wyraźniej unormować zakres ochrony składników majątkowych najdonioślejszych dla rodziny. Pozornie wydaje się bowiem, że ustrój ten za mało chroni gospodarczo słabszego małżonka, z niewielkim dorobkiem, a przecież art. 51³ § 2 k.r.o. jest normą dyspozytywną, umożliwiającą znaczną swobodę ukształtowania tego ustroju majątkowego. T. Smyczyński wskazał również na potrzebę nowelizacji art. 41 k.r.o., ponieważ w aktualnej jego formule małżonkowie unikają w znacznym stopniu odpowiedzialności za zobowiązania mimo istnienia składników majątku wspólnego (trwałej substancji nadającej się do egzekucji).

Głos w dyskusji zabrał również dr W. Górecki (UJ), który wskazał, że w sytuacji, gdy oboje małżonkowie są współnikami spółki cywilnej, do ich odpowiedzialności za zobowiązania ma zastosowanie art. 864 k.c., zgodnie z którym za zobowiązania spółki wspólnicy odpowiedzialni są solidarnie., a nie art. 41 § 3 k.r.o. Jeśli zatem wierzyciel uzyska tytuł egzekucyjny wobec obu współników, wówczas może uzyskać zaspokojenie swojej wierzytelności ze wszystkich mas majątkowych, w tym również z majątku małżonków, objętego wspólnością łączną. Zdaniem W. Góreckiego te same zasady odpowiedzialności należy odnieść do pozostałych przypadków solidarnej odpowiedzialności małżonków, również gdy są oni współnikami spółki jawnej. Z kolei dr P. Zdanikowski (KUL) w ramach

postulatów *de lege ferenda* wskazał na konieczność uchylenia art. 183¹ k.s.h., ewentualnie jego zmiany, przez zamieszczenie w nim odesłania do stosowania art. 183 § 2 i 3 k.s.h. także do postępowań o podział majątku wspólnego po ustaniu wspólności i zniesienia współwłasności. Podkreślił bowiem, że zachwianie relacji korporacyjnych jest bardzo częste w przypadku podziału majątku wspólnego małżonków. Obecna regulacja art. 183 § 2 i 3 k.s.h. pozwala w umowie spółki zabezpieczyć spółkę przed dowolnym sposobem podziału udziałów jedynie w przypadku, gdy są one przedmiotem spadkobrania. Następnie mgr B. Nowicki (INP PAN), nawiązując do wystąpienia prof. M. Nazara, zwrócił uwagę na żywotność zagadnienia kwalifikowania praw udziałowych w spółkach osobowych jako praw jednopodmiotowych albo wielopodmiotowych, wskazując na wiele przykładów orzeczeń sądów powszechnych, w których zaprezentowano skrajnie różne podejścia do wspomnianego zagadnienia. Z kolei dr K. Dadańska (US) podkreśliła, że czynności z zakresu prawa rodzinnego i prawa handlowego wywołują istotne skutki w prawie rzeczowym. Rozważając trafność sformułowania art. 37 k.r.o., wskazała, że w przypadku gdy przedmiotem wkładu do spółki jest nieruchomość, pojawia się problem formy wyrażenia zgody przez drugiego małżonka na dokonanie tej czynności prawnej. Nawiązując z kolei do wystąpienia dr A. Rzetelskiej, dyskutanta wyraziła pogląd, że zgoda małżonka jest niezbędna na przekształcenie przedsiębiorcy w spółkę kapitałową, gdy w skład przedsiębiorstwa wchodzi nieruchomość należąca do majątku wspólnego małżonków, ponieważ prowadzi ona *de facto* do zbycia przedsiębiorstwa.

Na zakończenie dr hab. Z. Kuniewicz prof. US podsumował obrady, dziękując uczestnikom za wygłoszone referaty, udział w Konferencji i ożywioną dyskusję. Zaprezentowane przez prelegentów referaty oraz zgłoszone przez uczestników artykuły zostaną opublikowane w monografii pokonferencyjnej nakładem wydawnictwa Wolters Kluwer.